tas pats archeologijos mokslui svarbus viduriniojo geležies amžiaus Rubokų kapinynas.

Aurelijus Škimelis

Varsėdžių senkapių (Šilalės r.) žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai 1994 metais

1994 m. LKPC atliko žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Varsėdžių senkapiuose I (AR 1051) ir senkapiuose II (IP 2621/A) (Šilalės r.).

Varsėdžių senkapiuose I įvairių archeologinių dirbinių buvo randama jau šio amžiaus pirmoje pusėje. 1993 m. senkapius tyrinėjo LKPC (žr. ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.145-149). 1994 m. ištirtas dar 52 m^2 plotas, tačiau palaidojimų taip pat neaptikta. Todėl manoma, kad čia tikrai yra buvę pilkapiai, kurie šiuo metu jau sunaikinti.

Varsėdžių senkapiuose II pirmiausia su metalo detektoriumi buvo žvalgyta P.Patlabos ir S.Stanio aruose. Arimo paviršiuje ir iki 10 cm gylyje surinkti išsimėtę gausūs radiniai. Pastebėta, kad radiniai koncentruojasi nedidelėje teritorijoje kalvos PV šlaite. Tai 21 žalvarinis žiedas ar jų fragmentai, 37 apyrankių fragmentai, 4 kalavijų buoželės, kalavijo dalis su išlikusiu žalvariniu skersiniu, 14 segių ar jų fragmentai, 4 svareliai, 6 smeigtukų fragmentai, pentino dalis, apvali sukniedyta dėželė, 5 sagtelės ir apkalėliai, 19 žvangučių ir jų fragmentų, geležinių kalavijų geležčių fragmentų, du miniatiūriniai pentiniai kirveliai, balnakilpė, 3 strėlių antgaliai, 2 peilių fragmentai, žąslų fragmentas, 3 žiestos keramikos šukės, 4 balto metalo karoliukai, žalvarinė vytinė antkaklė ir 3 tokios antkaklės fragmentai, kitokių geležinių ir žalvarinių dirbinių fragmentų, susilydžiusių žalvariukų. Į V nuo 1993 m. kastų perkasų atidengtame plote (23 m^2) aptikti 6 vėlyvojo geležies amžiaus kapai.

Kapas Nr.1. Jis suardytas arimo. Radiniai gulėjo apie 25 cm gylyje, armenyje, ant nearto molio pagrindo. Jokia kapo duobė neišsiskyrė. Šalia, truputį giliau, matėsi juodos arimo linijos. Kapo inventorius, matyt, išlikęs

visas. Jį sudaro balnakilpė, pentinas, kovos peilis, ietigalis ir žalvarinis žiedas.

Kapas Nr.2. Orientuota ŠR-PV kryptimi kapo duobė išsiskyrė išsyk po 25 cm storio armeniu. Jos ilgis 175 cm, plotis 45 cm, gylis apie 10 cm. Centrinėje duobės dalyje rasta angliukų ir degintinių kauliukų. Kapo inventorių sudarė dvi apyrankės, kurios gulėjo viena ant kitos, žalvarinis žiedas, dvi žalvarinės antkaklės dalys. Be šių dirbinių, kapo duobėje rastas kažkoks neaiškus apie 5 cm ilgio ir apie 1 cm pločio geležinis daiktas, taip pat kelios žalvarinės grandelės, kurios buvo labai blogai išlikusios ir sutrupėjo. Sprendžiant iš įkapių, čia tikriausiai buvo moters kapas.

Kapas Nr.3. Orientuota ŠR-PV kryptimi kapo duobė atsidengė išsyk po armeniu, 25 cm gylyje. Kapo duobės ilgis apie 160 cm, plotis 60-40 cm, gylis apie 10 cm. Po visą kapo duobę buvo išsimėtę smulkūs degintiniai kauliukai. Kapo inventorių sudarė sulankstytas ir sulaužytas geležinis kalavijas, du geležiniai ietigaliai, iš kurių vienas sulūžęs ir sulipęs su kitais geležiniais dirbiniais, žalvarinė apyrankė, žalvarinis žiedas užkeistais galais ir pastorinta priekine dalimi, imituojančia tordiravimą, trys nedideli žalvarinės įvijinės antkaklės fragmentai, žalvarinė pasaginė segelė zoomorfiniais galais, žalvarinės apyrankės gabalėlis ir rausvo granito šlifuotas svorelis su išgręžta skyle. Kapo duobės gale rastas nedidelis beržo tošies gabalėlis, apkaustytas žalvarinėmis plokštelėmis. Kapo duobės dugne ir aplink radinius buvo išlikę rudo medžio pluošto fragmentai.

Kapas Nr.4. Orientuota ŠR-PV kryptimi kapo duobė išsiskyrė iškart po arimu, 25 cm gylyje. Pati kapo duobė, skirtingai negu kitos, buvo šiek tiek mažesnė - 100x50 cm dydžio bei apie 10 cm gylio. Tai labai turtingas kapas. Jo įkapes sudarė žalvarinė vytinė antkaklė nulaužtais galais, du vytinės antkaklės fragmentai, 5 visiškai išlikusios apyrankės, tarp kurių viena masyvi, zoomorfiniais galais, 6 didelės apyrankių dalys (po pusę apyrankės) ir 3 mažesni jų fragmentai, dvi žalvarinės grandinėlės, padarytos iš dvigubų grandelių, žalvarinis įvijinis žiedas iš suvytos vielos, geležinis žeberklas su viena užbarzda, juosvo granito šlifuotas svorelis su išgręžta skyle, panašus į rastą kape Nr.3, tik kiek masyvesnis, žiestos keramikos šukelė. Kapo duobės kraštuose matėsi rudos medžio pluošto liekanos,

degintinių kauliukų buvo nedaug.

Kapas Nr.5. Kapo duobė išsiskyrė 25 cm gylyje, išsyk po arimu. Kapas orientuotas ŠR-PV kryptimi. Kapo duobės ilgis 190 cm, plotis 65-40 cm, gylis apie 30 cm. Kapo įkapes sudarė žalvarinės pasaginės segės fragmentas, žalvarinis žiedas su gunkluota pastorinta priekine dalimi, žalvarinės apyrankės fragmentas, keletas susilydžiusių žalvariukų, geležiniai žąslai be galų, plokščias smiltainio svorelis su skyle, taip pat nemažai žiestos keramikos (tarp kurios keletas šukelių), puoštos juostelių ir bangelių ornamentu. Kape taip pat rasta degintinių kauliukų.

Kapas Nr.6. Kapo duobė atsidengė 20 cm gylyje, po arimu. Kapas orientuotas V-R kryptimi. Kapo duobės gylis siekė apie 20 cm. Tai irgi labai turtingas kapas: jo įkapes sudarė du geležiniai kalavijai (abu daugiau kaip 1 m ilgio), geležinis ietigalis, trys geležinės balnakilpės, du geležiniai pentinai, du geležiniai peiliukai, skustuvas, kelios žiestos keramikos šukės, puoštos juostelių ornamentu, du žalvariniai žiedai užkeistais galais ir pastorinta priekine dalimi, imituojančia tordiravimą, ir vienas tokio žiedo fragmentas, žalvarinis įvijinis 8 vijų žiedas iš apvalaus skerspjūvio vielos, žalvarinio žiedelio fragmentas, žalvarinės apyrankės fragmentas, dvi žalvarinės pasaginės segės (viena be liežuvėlio), du žalvariniai žvangučiai, karolio pusė ir žalvarinė kalavijo buoželė.

Kaip matome iš radinių, Varsėdžiuose yra vėlyvojo geležies amžiaus kapinynas su degintiniais palaidojimais. Kapai išlikę labai negiliai, todėl daugelis jų apardyti arba visai sunaikinti.

Atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai **Kiaukų senkapiuose** (IP 65/A) (Šilalės r.), dar vadinamuose Skuistkapiais. Ištirtas 26 m^2 plotas ir rastas vėlyvas moters palaidojimas su dviem žalvariniais žiedeliais išplota priekine dalimi ir puoštais taškučių ornamentu. Pagal šiuos radinius Kiaukų senkapius reiktų datuoti XVII-XVIII a.

Naujojo Obelyno senkapiuose (AV 1942) (Šilalės r.) su metalo detektoriumi rastas žalvarinės apyrankės fragmentas.